

GAZETA

Palatul Cultural

55

Arad

ANTIREVIZIONISTA

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
 AD, Str. Nicu Filipescu 30. - Telefon 699

Organ săptămânal de documentare
 Redactor și proprietar: ISIA TOLAN

ABONAMENTE: Pe un an 130 lei, pe 6 luni 70 lei.
 Autorități, Instituțiuni, întreprinderi 500 lei.
 Autorități și Instituțiuni sătești 200 lei.

Filantropia în Basarabia

„Universul” a dat alarmă, iar d. deputat Rescu a înregistrat la biroul comitetului o interpelare privind o cerere de intervenție la un cadru jurnal consiliului de miniștri apăsător în Monitorul Oficial prin care s'a încuviințat clasificarea pentru colonizarea lor, rezidență la Londra, și se înțelege în Basarabia o succedă cu sediul la Chișinău, și de scop între altele: opera filantropică în sânul populației sărace evreești din țară, ajutând-o material în exercitarea diverselor activități: tâmplărie, lăcătușerie, etc., și în agricultură. Se procură scule, semințe, material pentru plante și articole necesare pentru creșterea meseriei lor, a le da împrumuturi pentru diluarea lucrării, a înființa instalații agricole, precum și alte activități care ar servi la creșterea și desfășurarea producției agricole, etc.

Se așază sprijini așezăminte de ajutorare a mererișilor și agricultorilor israeliți”.
 Filantropia despre care e vorba în statulele acestei filiale de asociații care-și arată însuși titlul ei adevăratul colonizare a evreilor țării înscrise în planurile de lucru ale Sionului, e o afacere cu apă albă ca să vadă fiecare colții, și greșit să-i zicem numai astăzi se a făcut prin încuviințarea unei asemenea „filantropie” prea uluitoare, ca să potesteze în contra ei toată țara românească. Pământul Moldovei dintre Prut și Prut a fost prea mult copleșit de tot felul de aduși de război, ca să se poată acum încuviința înstrăinarea lui de către săși oficialitatea românească. Cu totul altceva avea să se întâmple în Basarabia această situație, acum când mizeria și sădă de seceta de astăzi vine să silească pe bieții țărani români să se folosească de îngăduința înconștientă de li-a dat-o fostul ministru de agricultură Ion Mihalache, de a-și vinde pământul și să-și câștige prin reforma de la 1928. Trebuia să se vină cu o lege care să anuleze această îngăduință. Trebuia înțelegerea provinciei prin ajutorul sionist, și în loc de toate să aducă acum pe capul țării să-și cumpere pământul și să nu trebuie să se confruntă cu capul!

Povestea cu reforma fidei-comisurilor

— O reformă agrară care nu dă țăranilor nimic

Guvernul maghiar a anunțat în August că a întocmit un proiect de reformă a fidei-comisurilor, iar Joi a fost săptămâna l-a depus cu surle și cu trâmbițe în parlament,

O reformă care e curată excrocherie

Ne-am ocupat în două rânduri, în August și în Septembrie, de reforma aceasta, judecând-o după puținele amănunte ce se dăseră atunci în vileag. Și am arătat că-i vorba de o curată excrocherie, menită să facă lumea să nu mai speră că în Ungaria sunt latifundii neînstrăinabile de zeci și de sute de mii de iugăre, fiindcă nu mai sunt decât de 40.000—5000 de iugăre. Reforma lui Gömbös constă adică în asta: moșiile familiare neînstrăinabile, care până-acuma (ca să nu poată ajunge în mâni străine) figurau numai pe numele unuia singur din familie și se transcriau numai pe numele unuia singur dintre moștenitori, ceilalți având numai participare la venituri, se vor împărți între membrii familiei și între moștenitori, ca să n'ăibă din pământurile arabile mai mult de 4000—5000

Situația de astăzi și din trecut a fidei-comisurilor

Semioficiosul guvernului, „Budapesti Hirlap”, arată în numărul din 18 Oct. crt. proiectul ce s'a depus în parlament, și dă în introducere câteva lămuriri interesante despre situația fidei-comisurilor.

Instituția fidei-comisurilor, venită în Ungaria din Spania, prin Italia și Germania, a fost înscrisă în lege la 1687 (art. de lege X). La 1723 (art. de lege V), dreptul nobililor de a-și declara moșiile fidei-comisuri, adică de a le transmite numai pe numele unuia dintre moștenitori și a le declara oprite dela vânzare, a fost extins și la așa-ziii nobili de rând, cari tot nobili erau.

În cei dintâi 150 de ani de când există în Ungaria fidei-comisurile, au fost în total 27 de fidei comisuri, cu o întindere de 1.500.000 de iugăre.

vestind ungarilor că de-acuma li-a pus Dumnezeu mâna în cap, fiindcă se desleagă 70 la sută dintre pământurile latifundiare cari după lege nu se puteau înstrăina sau vinde.

de iugăre unul, și astfel să nu se mai poată zice că prințul Eszterházy bunăoară are singur o moșie neînstrăinabilă de 221.451 iugăre cadastrale (pe care arată „Magyarország” din 17 crt. că are).

Aste ora reținem că Gömbös, dupăcum am dectus din amănuntele ce s'au putut afla în August și Septembrie.

Se dovedește acum, când proiectul de lege e dat în vileag, că am avut toată dreptatea. Că reforma lui Gömbös e numai graț în ochii proștilor, și că prin posibilitatea ce o dă și altora cari n'au avut până-acuma acest drept, ca să-și declare moșiile fidei-comisuri, adică moși ce nu se pot vinde și înstrăina, scoate din libera circulație și latifundii cari până-acuma se puteau vinde și puteau printr-o minune să ajungă în mâinile țăranilor.

În ajunul prăbușirii Ungariei (1918) erau 92, dintre cari patru erau averi mobile; în realitate erau deci 88, și aveau în total 2.310.400. iugăre cadastrale.

În Ungaria de azi sunt 67 de fidei-comisuri, dintre cari 6 cu averi mobile; latifundii neînstrăinabile sunt deci 61, și au

Ce prevede proiectul de reformă

Și-acuma să vedem intrucât schimbă proiectul lui Gömbös situația de astăzi în folosul celor trei milioane de țărani cari n'au o palmă de pământ, sau al celorlalți țărani cari au proprietăți.

Proiectul prevede următoarele: Partea arabilă a fidei-comisului se fixează la atâta întindere câtă este egală cu un venit curat de 30 de mii de coroane aur (3000—

823.324 iugăre cadastrale.

Fidei-comisurile din Ungaria de dinainte de război se aflau cele mai multe dincolo de Dunăre, apoi între Dunăre și Tisa, și o oarecare parte dintre ele în dreapta Dunării (adecă în Slovac a). În Ardeal abia erau câteva. (Se știe că contele Ștefan Bethlen, prim-ministrul de mai apoi, plănuia în timpul războiului să aducă pe latifundiarii cu fidei-comisuri din Panonia în Ardeal, făcând astfel neînstrăinabile și moșiile nemeșești de aici, ca să nu poată fi cumpărate vreodată de români și de sași.)

Datorită repartiției arătate mai sus a fidei-comisurilor din fosta Ungarie, Ungaria de după război s'a pomenit că 62 la sută dintre atifundii de felul acesta se află pe cuprinsul ei, și anume îngrămădite în special dincolo de Dunăre, unde astfel situația țăranimii e de-a dreptul jalnică.

Dintre cele 61 de fidei-comisuri din Ungaria de azi, 37 sunt în Panonia, dincolo de Dunăre, și au o întindere de 602.221 iugăre cadastrale, în vreme ce pe așa-zisa Câmpie sunt numai 16, cu o întindere de 151.903 iugăre. (Ceea ce nu înseamnă că acolo nu sunt deasemenea latifundii. Deosebirea e numai că latifundiile celelalte nu-s oprite prin lege de a fi moștenite de mai mulți membri ai familiei, sau de a se vinde altor nobili în cazul că proprietarul s'a înglodat în datorii.)

Din întinderea de 823.326 iugăre cadastrale a fidei-comisurilor, 463.636 sunt pământ arabil. Restul sunt păduri, vii, heleșteie, pășunișuri, etc., cari după proiectul de reformă al lui Gömbös rămân și pe mai departe neatfăcabile.

4000 de iugăre cadastrale, după calitatea pământului), și va fi, în orice caz (sic!), cel puțin cât 30 la sută din teritoriul arabil de astăzi al fidei-comisului.

Nu cad sub legea de față, adică rămân neînstrăinabile și pe mai departe, pădurile, pășunișurile, teritoriile cari după legea de astăzi primăvară a împăduririlor trebuie să împădurite, apoi edificiile, (Continuare în pag. V-a)

Răvașe

Trei echipe de scriitori ungurești din „finiturile ocupate”: din Ardeal, din Voivodina, din Slovacia, se află de peste o săptămână în Ungaria, și au dat aseară la Budapesta o serată prilejuitoare de mari demonstrații. Echipa celor din Slovacia a făcut în cursul săptămânii turnee prin Panonia, și a fost obiectul unor mari manifestații la Șopron, unde dupăcum se știe e un înlocat centru irendentist, studențesc și militar. La 23 Oct. apoi, reprezentanții literari ai „finiturilor ocupate” au fost reuniți la clubul gazetarilor și scriitorilor din Budapesta, la „Fészek”, ca să fie prezentați presei. „Budapesti Hirlap” din 24 crt. arată că au fost recomandați de deputatul budapestan Hémetz Imre, care e președintele comisiei permanente ce se ocupă cu turneele acestora în Ungaria ale scriitorilor maghiari „din finiturile minoritare”. Li s'a spus ziaristilor că se urmărește prin aceste turnee și serate: „de-o parte ca să fie întărită spirituale periodice ale diferitelor finituri minoritare, iar de altă parte să fină mereu trează la ungurii majoritari interesul statornic și sprijinitor față de literatura ungurească minoritară. Aceste Seri Minoritare voiesc să facă din Budapesta centrul simbolic al literaturii minoritare maghiare, care e în toate direcțiile de-a-tot de mare însemnătate.”

La Timișoara au fost concediați pe ziua de 15 Noembrie 85 de minoritari cari n'au știut românește la examenul finit acum câteva luni.

Faptul acesta i-a dat partidului maghiar din Timișoara prilej să îndrăznească să trimită M. S. Regelui și M. S. Reginei Maria telegramme prin cari Le cer protecția pe seama celor „o sută de victime, cari...” — așa și pe dincolo.

Cei 85 au devenit deci în telegramme nerușinate ale partidului maghiar o sută în cap. Și precum e cînta, așa e și textul acestei insolite intervenții, care urea nici mai mult nici mai puțin decât să amestece pe Soveran în chestia examenului de limba română.

Își dă partidul maghiar seama ce mai proces al Memorandului ar fi ieșit în Ungaria dintr-o nerușinare ca asta?

Un proces interesant

— Despre calitatea militară a lui Gömbös și despre subvențiile de milioane ale gazetei sale „Függetlenség“

Astă vară a fost anul s'a descoperit la Budapesta un spionaj de proporții așa de mari, încât guvernul a dat spre surprinderea generală un comunicat prin care spunea că sunt amestecate în afacerea ce s'a descoperit toate straturile societății.

Curând după aceea s'a ținut în sala Vigado anuala cină a legitimiștilor, cu prilejul comemorării regelui Carol al IV-lea.

La cină, fiindcă participanții fuseseră hărțuiți și huiduiți la intrare de anti-legitimiștii lui Gömbös, palatinul Gheorghe Pallavicini a spus între altele vorbele acestea:

„La cina aceasta sunt cu-adevărat reprezentate toate straturile societății, dar aici nu sunt spioni, nu sunt trădători, nu sunt ofițeri de stat major.“

Ziarul gömböșist „Függetlenség“ a reproduces cuvintele lui Pallavicini astfel: „La cina aceasta nu sunt spioni, nu sunt trădători, nu sunt ofițeri de stat major.“ Și i-a tras palatinului pentru vorba cu ofițerii de stat major o săpuneală cumplită.

Palatinul Pallavicini a răspuns prin ziarul „Esti Kurir“, spunând că „Függetlenség“, care e întreținut de guvern, i-a falsificat cuvintele în chipul cel mai perfid.

„Függetlenség“ l-a dat pentru asta în judecată.

Procesul a venit spre desbatere la tribunalul din Pesta la 25 Sept. crt., și a rămas să se continue audiindu-se o nouă serie de martori.

La întâia înfățișare — reproducem după „Pesti Napló“ din 26 Sept. — Pallavicini a arătat că cuvintele sale au fost rostite în legătură cu comunicatul referitor la spionaj, care a scandalizat pe toată lumea, și că „Függetlenség“ i le-a reproduces trunchiat. A arătat apoi că ultimele cuvinte — cele cu ofițerii de stat

major — i s'au referit la Gömbös, pe care în fiecare discurs l-a numit așa. „Recunosc, a spus acuzatul, că am vorbit cam liber, fiindcă Gömbös nu e ofițer de stat major, ci numai a fost repartizat la statul major. Eu de aceea îl critic pe primul ministru, fiindcă a lipsit dela recviemul slujit în amintirea regelui Carol, deși M. S. Regele l-a numit ofițer și M. S. Regele i-a plătit datorii. Nimeni nu poate presupune despre mine, care sunt ofițer, că aș fi atăcat pe toți ofițerii de stat major. „Függetlenség“, gazeta aceasta care e parazitul filerilor adunați din impozitele contribuabililor, a schimbat

deci în chip cu-adevărat perfid înțelesul cuvintelor mele.“

Avocatul lui Pallavicini a cerut apoi să i se admită să dovedească că „Függetlenség“ trăiește „atrădevăr numai din subvenții. A cerut să fie citat șeful direcției de presă Antal Ștefan, în numele căruia au fost siliți slujbașii publici să aboneze gazeta, și prin care s'au luat bani grei pe seama lui „Függetlenség“ dela marea industrie, iar dela primăria Budapestei 180 de mii de pengő într'un singur rând (șase milioane de lei).

Tribunalul a limitat dovedirea la cuvintele spuse de Pallavicini, și a amănat desbaterile.

Paralizia infantilă din Ungaria

După cazurile de paralizie infantilă ivite în Ungaria în August și Septembrie în părțile Seghedinului și în părțile dinspre Slovacia (jud. Abauj), cumplita boală s'a ivit deunăzi și dincolo de Dunăre, în jud. Tolna. (Cf. „Uj Magyarság“ din 19 Oct.)

Ătragem ca și în rândurile trecute atenția autorităților noastre asupra mersului acestei boli ungurești, deoarece e știut că de fiecare dată când a bătuit la noi, paralizia infantilă a venit din Ungaria. De-acolo s'a răspândit peste Arad acum patru ani în țara întregă, și tot de acolo, dela Seghedin, unde e un focar permanent de paralizie infantilă, a fost adusă la Arad și în vara aceasta, de cei trimiși de gazetele maghiare arădane la iredentistele spectacole de teatru sub cerul liber ce au avut loc la Seghedin la mijlocul

lui August. De altfel din pricina învecinării noastre cu focarul acesta permanent de epidemie, la spitalul de copii din Arad au fost tratate aproape în fiecare an cazuri de paralizie infantilă, în vreme ce în alte părți ale României cumplita boală nu se ivește decât arareori, și-atunci adusă cu siguranță de aici.

Ădăugăm că cele vreo 10 cazuri de paralizie infantilă ivite la Arad și în județul Aradului în urma iredentistelor vizite la Seghedin ale clienților presei maghiare de aici, fuseseră tratate cu succes la spitalul de copii din Arad, și în ultimele săptămâni nu mai era în îngrijirea spitalului niciun bolnav de paralizie. Săptămâna aceasta cumplita boală s'a ivit din nou, înregistrându-se un caz în familia unui slujbaș dela o fabrică din Arad.

Loialitate ungurească

La 10 Noembrie se face la Magyaróvár, în capitala județului Moșon depe granița maghiară dinspre Austria, serbări de doliu, cu concentrări ostășești. Iși serbează doliul, fiindcă au fost trimise la vatră, oștile maghiare neregulate cari au năvălit în Burgenlandul austriac ca să-l ocupe.

După nenumăratele declarații de dragoste ce le face Ungaria Austriei, de-

monstrația aceasta austriacă — făcută de fel în fiecare an la 10 emvrie — e tot atât caracteristică ca și recu-

dicarea dela „frații“ lieni a orașului Fiume. Să ne mai mirăm României i se poartă Ungaria dragostea ce poartă, când nu scapă asemenea dragoste ghiașă nici frații atâ-

Dintr'ale armatei maghiare camuflata a foștilor luptători

Am anunțat în darea de seamă a așa-zisei zile a iredentei arădane, dela 6 Octombrie, că la demonstrația ce au făcut-o în aceea zi la Budapesta foștii luptători, au luat parte 30 de mii de foști luptători din diferitele părți ale țării.

Am dat această cifră după dările de seamă ale gazetelor budapestane.

Se dovedește însă că presa maghiară a exagerat.

În „Magyarság“ dela 19 Oct. s'a publicat o scrisoare a foștilor luptători I. Schmidt și Tanoss Dezső, în legătură cu fricțiunile ce sunt în organizația foștilor luptători din pricină că conducătorii lor s'au politicianizat și s'au dat cu guvernul; și se arată în această scrisoare că au fost de ziua iredentistă a Aradului la Budapesta 35 de companii de foști luptători, fiecare cu 64—89 oameni, în total vreo 4000 de inși.

În scrisoarea aceasta se spun despre organizația foștilor luptători următoarele:

„Asociația foștilor luptători e în toată ideea dela baza sa o organizație cu spirit militar. E singurul cadru admis marelui trecut militar de tratatul dela Trianon,

ca să se poată acumula în sul soldații depe fronturi, ca incarnație transplantată în a vechei armate.“

În continuarea scrisorii se că statutele organizației foștilor luptători exclud politica, tot vremea din urmă conducerea asociației au împins sama asociația în brațele partidului Gömbös, din care pricină lanț în sânul ei disensiunilor

Memento

La 17 Oct. s'a ținut așa-zisa Asociație a baților ardeleni din dapesta — adică la s repatriatilor din Arde o conferință a lui Z Páll, despre „situația astăzi a băncilor mag ardelene“.

Ni se pare că confesta aceasta nu vine din nin. Se pregătește doar și poate ceva, nume ca răspuns la lăul ce s'a publicat delu în presa românească tru întărirea băncilor mănăști din Ardeal.

Cuprinsul, mijloacele și scopul revizuirii ungare

I.

de Alexandru Olteanu

Acțiunea revizionistă ungară este o acțiune eminentă politică. Un revizionism sui generis, menit să agite spiritele europene și să constituie într'un eventual conflict baza juridică a revendicărilor politice și teritoriale pe care Ungaria are de gând să le formuleze la viitoarea conferință de pace, cu ajutorul altor state simpatizante. Prin urmare, **revizuirea ungară există numai în funcțiune de mijloace și scop.**

Până astăzi Ungaria a refuzat să precizeze ce înțelege prin revizuire. Șeful guvernului, somat de presă și de opinia publică să definească doleanțele revizioniste, a răspuns ironic: „La momentul oportun,

când voi fi invitat de un lor internațional în calitate de șef al guvernului ungar, voi spune răspicat: ce înțeleg prin revizuire. Până atunci nu este cazul să expun părerea guvernului spre a lămurii cercuri neolitice“.¹⁾

În astfel de condițiuni, autorii tratează și definesc revizuirea fiecare după concepția sa proprie. Francisc Olay o consideră: iredentismul națiunii,²⁾ iar Francisc Herzeg: o acțiune culturală.³⁾ După dr. Paál Árpád, deputat în parlamentul român, lato sensu înseamnă perfec-

¹⁾ Cf. „Pesti Hirlap“ din 15 Ianuarie 1935.

²⁾ Idem din 10 Septembrie 1928

³⁾ Ibidem din 16 Decembrie 1934

ționarea tratatelor (cari, ca orice creațiune omenească, ar fi imperfecte), iar stricto sensu înseamnă **străduința Ungariei de a atrage statele succesorale într'o discuție asupra condițiilor în care s'ar putea opera reorganizarea bazinului dunărean.** „Din parterne — scrie d-sa ca reprezentant al partidului maghiar din România — ar fi imprudent, ba chiar imoral să respingem ideea revizuirii tratatelor, care simbolizează voința și aspirațiunile unanime ale poporului ungar. Dimpotrivă, ca minoritari, trebuie să ne facem intermediarii acestei mișcări politice, care nu admite învingători și învinși, oprimatori și oprimați, ci numai popoare ce se cunosc și recunosc în mod reciproc“.

După același autor, revizuirea vizează modificarea tratatelor postbelice prin reexaminarea situației etnice și politice de dinainte de război⁴⁾.

⁴⁾ „Keleti Ujság“ (Cluj) din 17 Iunie 1929.

Doctrina însăși a revizionismului se alimentează din convingerea greșită că tratatul dela Trianon ar avea la bază ideea de pedeapsă⁵⁾, și că ar fi vițiat de lipsa de consimțământ al Ungariei, prin urmare, clauzele sale politice și teritoriale nu s'ar putea considera „lege între părți“.

Argumentele invocate în sprijinul acestei teze sunt de ordine etic și de rațiune internațională. Se susține că tratatul dela Trianon nu ar corăspunde regulilor echității, deoarece:

1. Poporul ungar ar avea un drept istoric asupra teritoriilor pierdute, în afară de Croația, care întotdeauna a fost independentă⁶⁾.

⁵⁾ Gheorghe Sofronie: *Tratatul dela Trianon și acțiunea revizionistă*. Ed. II. pag. 14. Oradea 1933.
⁶⁾ Dr. Jean Karácsonyi: *Les droits historiques de la nation hongrois à l'intégrité de son pays*. Budapesta 1920.

2. O parte din populația gară ar fi fost pusă sub nirea altor popoare, cari inferioare din punct de cultural.⁷⁾

Ambele argumente sunt prumutate din arsenalul neci de rasă germane, după dreptul de posesiune al națiunii asupra teritoriului și țional isvorește din simpl al ocupațiunei și din pns superioritate a națiunii tive față de celelalte nați

„Motivele de rațiune țională“ prezintă schimbă v perate de tratatul dela T. ca o sursă ineputabilă de țiuni, o primejdie perm pentru pacea Europei Căspă. În această ordine de idă afirmă că:

3) Ungaria de odinioară fi constituit o unitate econ geografică și politică, de

⁷⁾ Vezi Alexandru Olteanu: *ghiarimea împotriva Europei milia“* Seria III An. Nr. 1.

Expoziție a groaznicelor stări sanitare din Ungaria

Budapesta s'a deschis la anul lunii acesteia o interesantă expoziție „de apărare sanitară”, organizației studențești „Turul” și societății de biopolitică.

Expoziția are patru secții, și a — dupăcum destăinuie „Ujvárság” din 13 crt. — urmarele:

1. La întâia înfățișează populația la a doua arată descreșterea natalității. În 50 de ani, nașterile răzuit în Ungaria la jumătate. În 1880 au fost pe teritoriul răzazi Ungariei 380 de mii de copii, iar azi sunt numai 190 mii.

2. La a treia arată mortalitatea. La datele anului 1934, în tot a clipită se 'ntâmplă în Ungaria o moarte, ceea ce corespunde proporție a mortalității de 1/49.

3. La a patra se arată grafic descreșterii populației.

4. La a cincea sunt arătate stările așa-zisului sistem al ăringur copil. Dintre cele 3410 copii din Ungaria, în 509 nu ai mai mult de un copil într'o

5. La a șasea înfățișează mortalitatea copiilor sub un an. În ul-15 ani au murit în Ungaria de de-a 'mplini un an aproape de mii de copii. Mortalitatea în an a copiilor e 'n Ungarie cinci ori mai mare ca 'n Zelandă.

6. La a șaptea se arată pustuberculozei. În anul 1934 murit de tuberculoză 13.451 și, adecă 39 pe zi. După statisticii medicale, sunt în Ungaria 350 de mii de tuberculoși o populație de 8 milioane (a bine de jumătate). Dintre 350 de mii de tuberculoși ecum s'arată în sala a 21-a — e mii ar trebui izolați, dar unt decăt 6000 de paturi, și dintre acelea nu-s ocupate două la sută, căci nu e cine

să plătească taxele de întreținere. În ultimii 10 ani au murit de tuberculoză 200 de mii de inși.

Sala a opta recapitulează cele de mai sus.

În sala a noua se arată ravagiile tifosului. În vreme ce în Olanda nu mor de tifos decăt 5 inși dintr'o sută de mii, în Danemarca 6, iar în Anglia 3, în Ungaria mor de tifos dintr'o sută de cetățeni 144.

Sala a 10-a e închinată boalelor venerice. Se arată că sunt bolnavi în Ungaria de boli lumești 950 de mii de inși (a 9-a parte din totalul populației), iar mortalitatea pricinuită de aceste boli, la noii născuți sau la vrăstnici, e de 28 de mii. La atâția bolnavi de boli venerice, nu sunt în țară — precum arată expoziția din sala a 23-a — decăt 20 de institute de cură.

În cele trei săli ce urmează, se arată proporțiile cancerului, reumei și bolii de inimă. În ultimii 30 de ani morțile pricinuite de boală de inimă s'au întreit.

În sala a 14-a se arată cât s'ar fi redus mortalitatea dacă exista o altă îngrijire.

În sălile 15—20 se arată apoi situația actuală a îngrijirii medicale (numărul medicilor, spitalelor, proporția consultațiilor, etc.), la orașe, la sate și în școli.

Sălile cealalte, ale secției a 4-a, arată viitorul, așa cum se poate deduce din mizeria în care trăiește tineretul intelectual, din slaba hrănire a populației sătești și a populației urbane de jos, din condițiile casnice, etc. Una dintre aceste săli e închinată locuințelor; se arată că 700 de mii de case sunt așa de nesănătoase, încât ar trebui dărâmate din oficiu. O altă sală arată că longevitatea a crescut mult în ultimii 30 de ani — singurul lucru îmbucurător, constată „Ujvárság”, din toată expoziția. În vreme ce limita vieții era în Ungaria la 1900 de 40 de ani și 9 luni, azi este de 63 de ani și 9 luni.

corespunde principiului naționalităților, deoarece în regiunile „litigioase” nu s'ar fi aplicat nici principiul naționalităților, nici dreptul de autodeterminare al popoarelor.²⁾

6. Mișcarea revizionistă ar fi o reacțiune spontană a poporului ungar, și dacă Europa va refuza să o aprecieze, Ungaria va deveni un centru incendiar al continentului.

Din literatura revizionistă se desprinde grija de a evita măcar și aparenta că Ungaria a consimțit la clauzele teritoriale și politice ale tratatului dela Trianon. Această negațiune este considerată adesea baza juridică a revendicărilor. „Europa — a spus contele Ștefan Bethlen la 18 Februarie 1919 — cu drept cuvânt ar putea să creadă că am încetat a exista ca națiune, și că

²⁾ Gheorghe Sofronie: Contribuțiuni la cunoașterea plebiscitului internațional. „Revista Fundațiilor Regale” An. I. Nr. 6. pp. 146—154.

Un nou succes românesc la Geneva

— S'a hotărît pedepsirea Ungariei prin micșorarea importului unguresc al statelor cari participă la sancțiuni —

Ieri seara a fost săptămâna (relatăm faptul abia acum, fiindcă s'a 'ntâmplat dupăce numărul nostru trecut fusese trimis cetitorilor) s'a luat la Geneva în legătură cu sancțiunile o hotărîre importantă, cerută de d. Nicolae Titulescu, minist'rul nostru de externe.

sporească exportul în Italia și să tragă polițe revizioniste asupra Romei, ci totodată să-și realizeze din neparticiparea la sancțiuni **venituri pe cari să le destineze propagandei și înarmării 'n contra României**, iar pe deasupra să continue a trage toate

ram compensarea statelor cari ar avea pierderi depe urma neparticipării la sancțiuni a celor trei țări, a Ungariei, a Austriei, a Albaniei.

O propunere care e-ra să excludă pedepsirea Ungariei

Comitetul sancțiunilor a ajuns ieri a fost săptămâna să ia o hotărîre în chestia compensării. Chestiunea se pune așa: Statele cari participă la sancțiuni, să-și micșoreze importul ce-l fac din Ungaria, Austria și Albania, și 'n primul rând din Ungaria, care ne fiind vecină cu Italia și nestând ca Austria sau ca Albania sub amenințarea Italiei, n'a votat în contra sancțiunilor decăt din socoteli revizioniste. În loc să importeze din aceste țări, țările cari participă la sancțiuni trebuie să-și sporească importul din statele cari participând la sancțiuni au pierderi din cauza neaderării Ungariei, Austriei și Albaniei.

Urmând să se aducă ieri săptămâna o hotărîre, s'a redactat o propunere, la care Anglia și Franța își daseră consimțământul.

Propunerea era aceasta:

Să se micșoreze importul din Ungaria, din Austria și din Albania al statelor cari participă la sancțiuni, și anume în măsura veniturilor ce le vor avea în plus aceste trei țări din ceea ce vor exporta în Italia mai mult ca până aci.

D. Titulescu pusese la Liga Națiunilor, îndată dupăce Ungaria, Austria și Albania anunțaseră că nu iau parte la sancțiunile ce aveau să se hotărască în contra Italiei, o chestiune cum nu se putea mai dreaptă: chestiunea compensării acelor țări participante la sancțiuni, cari ar avea pierderi din pricina neparticipării la sancțiuni a Ungariei, Austriei și Albaniei. Ministrul nostru de externe arătase că România nu 'nțelege să aibă pierderi și morale și economice din luarea unei atitudini în contra Italiei surori și din suprimarea exportului său în Italia, și tot atunci Ungaria nu numai să-și

foloasele ce decurg pentru ea din rămânerea în Liga Națiunilor, pe care o înfruntă prin călcarea pactului Ligii.

Anglia și toate cele 51 de țări din Ligă cari au aderat la sancțiuni, au declarat imediat că socot observația ministrului nostru de externe foarte justă. Și îndată comitetul Ligii care discută aplicarea sancțiunilor, a pus în prog-

Intervenția d-lui Titulescu

Înainte de a se pronunța după Anglia și Franța delegații celorlalte țări, a luat cuvântul d. Nicolae Titulescu, și a arătat că e nedrept să se mărginească com-

pensarea la reducerea plusului de venituri realizat de cele trei state dela italieni. Și anume, pentru că compensația trebuie să fie și-o **pedepsă** pentru aceste state, cari continuând să tragă foloasele rămănerii în Ligă, calcă pactul Ligii Națiunilor.

Ministrul nostru de externe a arătat că propunerea ce-i vorba să se voteze, creează trei categorii de țări:

Categoria întâia, a țărilor mari cari nu fac parte din Liga Națiunilor. Acestea vor câștiga din sporirea exportului lor în Italia, dar ele n'au violat niciun pact internațional prin neparticiparea la sancțiuni.

Categoria a doua e a statelor cari sunt membre ale Ligii și refuză să-i aplice pactul. Unul dintre ele (Elveția) a spus că i-i greu să ia o hotărîre în contra italianilor, atunci când o bună parte dintre cetățenii săi sunt italieni.

(Continuare în pagina IV-a)

popoarele inferioare ca forță culturală și spirituală, ne pot strivi fără sancțiuni. Forța ne-a răpus, dar suntem convinși că ne vom renaște dacă nu renunțăm la teritoriile noastre.³⁾

Din aceeași convingere s'a inspirat și guvernul prezidat de contele Paul Teleky, care dupăce-a semnat tratatul dela Trianon, odată cu proiectul de ratificare și-a prezentat și demisia, propunând parlamentului să-l dea în judecată pentru înaltă trădare. Propunerea a fost respinsă, dar gestul a rămas „un protest solemn” în contra tratatului pe care semnatarii unguri erau hotărîți din primul moment să nu-l respecte.

Tot această concepție a sugerat publiciștilor unguri ideea să propună ca în dreptul internațional public să se aplice regulile dreptului civil. Ei cer să se interzică în dreptul internațional contractul cu durată eternă,

și să se admită cazurile excepționale, în cari contractele, considerate „legi între părți”, pot fi reziliate prin intervenția justiției. Autorii unguri asimilează tratatele internaționale contractelor încheiate în toial luptei, în care învingătorul, cu cuțitul în mână, spune celui dezarmat: „Semnează ori voi continua lupta”. Deci, după ei, modificarea acestui tratat ar putea avea loc din inițiativa și dorința uneia dintre părțile contractante, pe simplul motiv că Ungaria l-ar fi semnat sub amenințarea că, în caz de refuz, puterile aliate și asociate o vor ocupa.⁴⁾

⁴⁾ Cf. „Pesti Napló” din 15 Mai 1932.

³⁾ Op. cit. Vol. I. pag. 165.

Tot românul de bine cetește ziarul

UNIVERSUL

CELE DIN URMA ȘTIIN DIN LUMEA INTREAGA

Cel mai mare ziar românesc

Un nou succes românesc la Geneva

(Continuare din pag. III)

„Din nefericire — a spus d. Titulescu — în asemenea împrejurări nu ne putem lăsa călăuziți de sentiment.

„Dar dacă ar fi vorba să facem aici o chestiune de sentiment, desigur s'ar găsi amicitiei italo-române o bază mult mai adâncă decât așa-zisa bază seculară a amicitiei austro-italiene sau a recente amicitii ungaro-italiene.

„Și totuși, românul ce sunt și-a călcat pe inimă și și-a făcut dureroasa datorie de a accepta propunerea delegatului Mării Britanii.

Dar ce văd?

Azi, națiunile cari refuză să aplice art. 17 nu vor avea reduse exportățiunile lor în statele participante la sancțiuni decât în măsura în care vor face câștiguri suplimentare în Italia.

Deci, pentru aceste state nicio pagubă, dar pentru noi toți da.

A treia categorie, care cuprinde pe membrii Societății Națiunilor cari aplică în mod credincios pactul, va suporta deci singură povara sancțiunilor.

Cum, domnilor? Imi cereți mie, reprezentant al unui stat care face parte din grupul națiunilor latine, imi cereți mie, ministru al afacerilor străine al unei țări care iubește adânc Italia, imi cereți mie să mă duc în fața opiniei publice românești și să apăr sancțiunile

asa cum le concepeți dvs. aici, fără să-mi dați o posibilitate să-i asigur pe concetățenii mei că statele care nu aplică pactul nu vor avea o situație mai bună?

Cum puteți să-mi cereți mie să apar în fața României și să-i spun: „Tu, țara mea, trebuie să pierzi tot ce-ți cere Geneva; cât despre Ungaria, nu va pierde nimic“.

„De ce?“ voi fi întrebat. Și va trebui să răspund: „Pentru că România este un membru al Societății Națiunilor care aplică pactul în chip credincios“. Și mi se va spune: „Dar de ce-l aplici, dacă nu ai niciun risc neaplicându-l?“.

Și cum românul este și logic, românul va adăuga: „Apoi, dacă e vorba să nu aplicăm pactul, de ce mai stăm la Geneva?“

Domnilor, am curajul să țin acest limbaj la Geneva chiar, pentru că sunt un veteran al Societății Națiunilor, care de scurt timp a primit o investitură internațională aproape unanimă.

Nu m'ați auzit niciodată ținând un asemenea limbaj cu privire la chestiunile care interesează direct țara mea.

De data aceasta însă este vorba de ceva mai mult: de o chestiune de justiție internațională.

Aflați dela mine că românii acceptă toate suferințele, dar tot eu vă spun că ei nu vor accepta niciodată nedreptatea“.

Șa dat României dreptate

Cuvântarea d-lui Titulescu a făcut o mare impresie.

Imediat au luat cuvântul reprezentanții Angliei, Franței și Rusiei sovietice, și i-au dat dreptate.

D. Titulescu a fost apoi rugat să redacteze d-sa propunerea, și propunerea a fost votată așa cum a făcut-o ministrul nostru de externe: adăugându-se la textul dintr-o obligație pentru statele cari participă la sancțiuni de a se ajuta reciproc, în înțelesul ca sta-

tele participante la sancțiuni să n'ajungă într-o situație de inferioritate față de cele cari deși sunt membre ale Ligii nu participă la ele.

Aplicarea acestei hotărâri va veni n discuție la 31 Octombrie, când se intrunește din nou comitetul sancțiunilor, ca să hotărască data când are să nceapă oprirea importului de mărfuri din Italia și a exportului de mărfuri prime pe seama italienilor.

„Ungaria e granița culturii aviatice!“

Sub titlul acesta (cu semnul de exclamare cu tot) s'a publicat în „Magyarság“ din 23 crt. o știre tendențioasă, în legătură cu faptul că un englez care avea treburi la Budapesta și-apoi în Balcani, a venit până la Budapesta cu avionul iar de-acolo trebuie să-și continue drumul cu trenul, fiindcă societățile englezești de asigurare nu primesc asigurări pentru călătoriile cu avionul decât până la Budapesta.

„Magyarság“ aflând de treaba asta, spune că a luat un interviu unui ungar expert în asemenea asigurări. Care i-a confirmat faptul și i-a spus:

„Granița răsăriteană (a culturii aviatice — vezi titlul! — n. tr.) se termină cu Ungaria. Ba încă cu Ungaria istorică. Aceasta o motivează (străinii adecă, — n. tr.) cu faptul că încă înainte de răz-

boi a funcționat în acest ținut o administrație culturalizată, și când statele vecine au intrat în aceste teritorii, au luat în stăpânire această administrație înaintată. Țările balcanice n'au ajuns încă, după societățile de asigurare, la gradul de cultură care să poată fi apreciat de Anglia sau de alte state apusene culte.“

„Magyarság“, care pune în gura „expertului“ unguresc al nu știu cărei societăți de asigurare budapestană aceste tâmpenii grandomane, e una dintre gazetele maghiare cari se cred serioase. Halal!

Mai multe sute de turci au fugit săptămâna aceasta din Bulgaria în România, din cauza prigoanei sălbatice a oficialităților bulgare.

Li s'a făcut și unghurilor lehanite de-așa revizionism

Iredenta ungurescă a născocit astă vară o nouă momeală pe seama străinilor ademeniți în scop revizionist ca să vină în vizită în raiul hortist: a organizat un raid de călărie, cu popasuri bahice și de altă natură la conacele nemeșești din pusta maghiară.

Unul dintre popasurile amintite ale raidului a fost la Pusztazer, în pusta din apropierea Seghedinului unde tradiția maghiară pretinde că s'a ținut întâiul parlament unguresc după venirea maghiarilor aici și li s'a dat unghurilor o constituție, mai veche prin urmare și decât a mării Britanii.

Ziarul „Magyarság“ a publicat în legătură cu cele întâmplate la Pusztaszer următoarele lucruri vrednice de cea mai mare atenție:

„Sunt lucruri, de cari nu se cade a ne atinge. Așa este și acesta. Totuși trebuie să ne atingem de el. Călătorind în dreapta și în stânga, am avut multe de văzut, dar ceea ce voi spune mai jos, este ceva cu totul straniu.

N'are nici o importanță unde s'a întâmplat, nici cu ce ocaziune, destul că pe o mare moșie de pe

pustă au fost primiți numeroși oaspeți străini. Au fost de față olandezi, estlandezi, finlandezi, italieni, polonezi, francezi, germani, englezi etc., — toți oameni cu trecere. Moșierul și administrația au organizat o serată în cinstea lor. S'a aranjat o serbare iredentistă, spre a se arăta oaspeților ce am pierdut și ce ne doare.

Era un tablou minunat. Noapte cu stele și focuri de pustă. Dar ceea ce ni s'a dat în cadrul programului, în tablouri vii și declamații foarte-foarte stupide, cari din fericire n'au fost înțelese, în discursuri cu foc bengalic, n'a fost decât o tâmpenie.

Stăteam când jos, când în picioare, pe un dâmb ce servea drept scenă. În momentul când a fost târlit pe dâmb o cruce, (expresiunea este a ziaristului maghiar. N. R.), ce purta harta țării ciunțite și în fața ei s'a postat un grăjdar mascat în caricatura lui Rakoczy, cel dintâi s'a ridicat un maior german, spunând cu scârbă groaznică: „Na, jetzt kommt Trianon!“ (Ei, acum vine Trianonul!). A aprins pipa și s'a înalțat la masă. L-au urmat opt-

zece persoane. Un olandez a dormit lângă mine. Dormea toată regula, cu gura deschisă, sforăind. Estlandezii și finlandezii chicoteau cu un mic sublocotenent francez. Un englez își câștiga câinele. Și așa mai departe. Domniile acestea colindaseră jumătate de noapte, încasând în toate părțile doza de dentistă cea mai bombastică, goală și mai proastă, și mai seamă mereu aceleași lucruri în toate părțile. Frazologie nelesă pentru ei și supărătoare stupidă pentru urechi maghiare de bun simț, loc bengalic și louri vii, această ramură artistică despre care se poate spune că nu există alta mai lipsită de simț și mai ridicolă pentru de asiăzi.

Trebuie să se facă iredentism — dar pentru Dumnezeu, nu felul acesta! Nu trebuie să se ieze pentru asemenea lucruri un oficiu nou, totuși propagandă dentistă ar trebui să fie organizată de cineva, spre a nu se permite ca cele mai sfinte lucruri să fie parodiate fără răspundere în fața noastră, nici în fața străinilor, căci ceea ce se face, tocmai contrariul a ceea ce trebuie să facem“.

Informațiuni

Țara românească a sărbătorit Vineri a 14-a aniversare a Marelui Voivod Mihai de Alba-Iulia, iar poimâne va prăznuți aniversarea a 60-a a M. S. Reginei Maria.

Cu emoții și cu speranțe binecuvântate, poporul românesc și-a unit rugăciunile pentru viitorul strălucit al moștenitorului Coroanei care a dat atât de fânăr dovezi că ne va fi cândva un stăpân la toată înălțimea chemării, și cu sufletele pline de recunoștință mulțumește proriei cerești că ni-a dat o stăpână în cele mai grele ceasuri ale istoriei noastre pe M. S. Regina Maria, făuritoare alături de marele Ferdinand I-ul a României mari și libere.

Bunul Dumnezeu să ni-l ocrotească, spre gloria și fericirea neamului, a țării și a dinastiei române.

Vin iarăși, și din zi în zi mai feroase și mai revoltătoare, știri despre prigoane și despre atrocități săvârșite de turancii dela miazăzi în contra fraților noștri din robia Bulgariei.

Se vede treaba că România a părăsit iarăși gândul măsurilor de reciprocitate, cari îi făcuseră în lunile din urmă pe sălbaticii din țara Bai-Ganciului să-și bage mințile n cap. Fusese de-ajuns să se înalteze la Geneva o plângere românească în contra acestor atrocități, ca bulgarii să se astâmpere câtăva vreme. Au văzut apoi că România nu mai stăruie în discutarea acestei plângeri și că nu ia nicio măsură de reciprocitate, ca atrocitățile și prigoanele să se nceapă în Bulgaria d'a capo.

Ne poate fi dovadă de-ajuns aceasta că până nu vom pune n aplicare măsuri de reciprocitate — ochi pentru ochi, dinte pentru dinte — în contul minorității bulgărești dela noi, orice nădejde n cumintirea Bulgariei e de geaba, tot așa cum e de geaba orice nădejde că se vor cuminti asiaticii dela apus, până nu le vom plăti cu-aceeași măsură, în dauna minorităților maghiari dela noi, tratamentul ce-l aplică fraților noștri rămași în Ungaria.

Literatura și presa românească a pierdut ieri săptămâna pe unul dintre cei mai buni scriitori și ziaristi ai epocii de după război, pe omul precăd de mare pe-atât de modest care a fost Gîb I. Mihăescu, referent la Direcția Presei, locotenent în rezervă din războiul desrobirii, ofițer al „Coroanei României“ și medaliat cu Crucea de război cu bareta „Mărășești“ și cu „Meritul Cultural“, stins din viață după o grea suferință în vârstă de 41 de ani.

Indeobște regretatul a fost înmormântat Marți la Drăgășani, localitatea sa de naștere.

Fie-i țărâna ușoară și amintirea veșnică.

Zilele trecute a părăsit dul un român de bine, părintele căpitan Teodor Ghiu, parohul garnizoanei, mutat la garnizoana Focșani. În cei 9 ani cât a stat la părintele Gheorghiu a fost prezent la toate acțiunile românești ce au fost aici, și s'a știut că iubit și apreciat de toată populația românească a Aradului, militară ca și de cea civilă, urma străduințelor sale, în mas cetății Aradului o frumoasă biserică ortodoxă sfințită în 1928, pentru care se cavile fie pomenit.

De despărțire, regimentul infanterie și ofițerii din garnizoană i-au dat S. Sale o comandă, la care și-au expodată cu admirația pentru ofițerul cum și-a îndeplinit misiunea regretul că trebuie să se partă de un colaborator de zelos.

Invățătorii romano-catolici maghiari din eparhia Timișoara ținut săptămâna aceasta o nare la Arad, sub președinția Episcopului Pacha. După o festivă, a urmat o înfrunțare.

Congresul general al AGRU-lui

Asociația generală a românilor uniți (AGRU) și-a început ieri la Carăi congresul anual.

Au loc cu acest prilej în însătrâinatul oraș de pe frontiera sătmăreană mari demonstrații românești, în

prezența tuturor arhișlor bisericii unite, a gului cler unit depe nișa apuseană, și a mare număr de intelectuali laici, în frunte cu ministrul justiției și Pop.

DELA LIGA ANTIREVIZIONISTĂ

Se va înființa la Cluj o expoziție antirevizionistă permanentă

Comitetul pentru Transilvania a luat inițiativa importantă: a ho-

Craiova, la Cluj expoziția organizată de comitetul central al Ligii Antirevizioniste, și-au putut

pesta, această a doua expoziție permanentă a Ligii Antirevizioniste are pe lângă importanța practică și o importanță simbolică.

Demonstrația antirevizionistă dela Aninoasa

In centrul minier Aninoasa depe Valea Jiului s'au pus acum săptămâna bazele unei subsecții a Ligii Antirevizioniste.

S'a ținut cu-acest prilej o mare adunare, la care au luat cuvântul d-nii ing. T. Timoc, director tehnic al soc. „Petrosani” și președinte al Ligilor Antirevizioniste depe Valea Jiului, protopop I. Duma din Petrosani și ing. A. Braha, președintele subsecției din Aninoasa.

Calendarul Ligii Antirevizioniste pe anul 1936

Zilele acestea va apărea sub îngrijirea d-lui dr. Aurel Gociman, secretarul general al Ligii Antirevizioniste din Transilvania și președintele Sindicatului Presei Române din Ardeal și Bănat, „Calendarul pe 1936 al Ligii Antirevizioniste”.

se înființează la Cluj o expoziție antirevizionistă permanentă, care va fi inaugurată cu ocazia cursurilor antirevizioniste care se vor începe în curând la Universitatea clujeană.

da seama de importanța uriașă ce o are o asemenea expoziție, și pot să aprecieze în toată însemnătatea sa hotărârea de acum a Ligii Antirevizioniste din Cluj. Înființată la Cluj, în capitala provinciei după care jinduiesc revizionistii dela Buda-

Gura păcătosului...

legătură cu expoziția antirevizionistă permanentă despre care vorbim în pagina a treia, se vede la Budapesta un consiliu biopolitic, la care se discută prin conferințe situația sanitară a Ungariei și măsurile ce trebuie luate în urgență.

La 21 Octomvrie a convocat la acest congres marele medic Kovács Alajos, directorul Oficiului maghiar de statistică.

A vorbit — cităm după „Erdélyi Hírlap” din 22 crt. — despre scăderea nașterilor și despre creșterea mortalității din Ungaria, și a spus: că trebuie inaugurată o politică de sporire a populației, deoarece „aceasta nu e numai o chestiune de viață, ci e o chestiune de politică”. În legătură cu politica economică, ci e importantă pentru că să ne putem apăra în mijlocul popoarelor dușmane măcar ștând de astăzi. Populația Ungariei crește în aceeași proporție cu a Austriei, tot atunci însă în România și în Iugoslavia nașterea e de două ori atâta decât în patria noastră. Ori, în condițiile actuale, recucerirea vechilor granițe ale Ungariei este imposibilă fără o creștere a populației. Prin urmare, să nu uităm aceste vorbe ale directorului Oficiului maghiar de statistică nu numai pentru că se dovedește că e o chestiune oficială, când

se vorbește la recuceriri în loc să aibă grijă să păstreze „măcar ștândul unguresc de astăzi”, ci și pentru că se dovedește încă ceva: că revizuirea pe cale pașnică, despre care vorbesc acești cretini străinilor,

este numai praf în ochii naivilor. In sinea sa Ungaria nu crede în așa ceva, fiindcă — vorba lui Kovács Alajos „recucerirea vechilor granițe ale Ungariei este de fapt chestie de forță”.

Ce are „Aradi Közlöny” cu Poka-Pivny

Vineri, 25 Octomvrie, s'a ținut la radio din Budapesta o conferință despre un colonel maghiar din secolul al 18-lea, despre Kovács Mihály, care a trecut în America și a făcut acolo carieră. Conferința a ținut-o un domn Poka-Pivny Aladár. „Care — spune „Aradi Közlöny” din 24 X. — e de origine arădană și îl leagă și azi legături puternice de Arad, și de bună seamă foarte mulți dintre rudele și prietenii săi din Arad îi vor asculta conferința care merită mare atenție.”

Așa scrie „Aradi Közlöny”, îndemnându-și cetitorii să nu scape ocazia de a asculta pe domnul care are legături cu Aradul.

Reclama aceasta a gazetei irevizioniste dela Arad își are rostul

ei. Pentru că acest Poka-Pivny, în civilie judecător la oficiul brevetelor de invenții, este comandantul care întrupește din lună în lună la Budapesta pe ofițerii și reangajații din fostul regiment maghiar de vânători din Arad. Se înțelege deci că are „puternice legături” cu Aradul. Și dovadă că-i sunt puternice, este și reclama aceasta ciudată a lui „Aradi Közlöny”.

De notat: In gazetele maghiare din Arad apar la anumite răstimpuri convocări semnate de acest Poka-Pivny, prin cari sunt chemați la Budapesta „la întâlniri camaraderesti” foștii ofițeri și reangajați ai amintitului regiment de vânători din timpul războiului. Să se ia măcar de-acum înainte seama la uneltirile acestea.

Turneul Teatrului „REGINA MARIA”

In frunte cu marii artiști Lucia Sturdza Bulandra, Tony Bulandra, G. Storin

Marele succes Nădejde!

Piesă în 3 acte de H. Bernstein. Azi la Timișoara, Luni 28 Oct. la Arad, Marți 29 Oct. la Oradea.

POVEȘTEA CU REFORMA fidei-comisurilor

(Continuare din pag. 1-a)

minele, banii în numerar, odoarele scumpe, creanțele, și pe deasupra încă atâta teren arabil cât corespunde la un venit curat de 5000 de coroane aur (adecă peste 600 iugăre cadastrale), numit avere culturală, destinată conservării arhivelor și altor colecții de rarități.

„Budapesti Hírlap” face în baza celor de mai sus socoteala (cât se poate de exagerată) că devin înstrăinabile după legea lui Gömbös (înstrăinabile în înțelesul cel vom arăta îndată) vreo 235 de mii de iugăre cadastrale din teritoriul total ce-l ocupă astăzi fidei-comisurile, iar din teritoriul arabil de 463.636 iugăre cadastrale al fidei-comisurilor de azi, cam tot 235 de mii de iugăre.

Adevăratul înțeles al reformei

Ce se întâmplă cu aceste terenuri, cari se chiamă că-s înstrăinabile?

Toată înstrăinabilitatea constă în aceasta: că în loc să figureze pe numele unuia singur, al proprietarului nominal de acum, iar ceilalți proprietari din familie să se mărginească la incasarea părții de venit respective, moșiile cari întrec mărimea fixată fidei-comisului prin legea aceasta, se transcriu pe numele celorlalți membri din familie și al moștenitorilor. Adecă, precum spuneam: ca să nu se mai poată zice că sunt în Ungaria latifundii neînstrăinabile de zeci și de sute de mii de iugăre

Impărțirea între membrii familiei și între moștenitori se face după o anumită cheie: două cincimi trec la cel care era și după legea de până acum primul moștenitor, iar restul trece la urmașii ultimului proprietar nominal și la frații și urmașii fraților lui.

Și-această împărțire însă nu se face până când proprietarul nominal al fidei-comisului se află în viață, cu excepția cazurilor când el însuși renunță la calitatea de proprietar nominal al fidei-comisului, sau când pierde din vr'un motiv oarecare această calitate.

Vreme de 12 ani apoi dela transcrierea pe numele lor, noii proprietari nominali nu pot face testări și niciun fel de înstrăinări din moșie la oameni cari nu fac parte din familie. Ministerul de justiție va putea da însă deslegare în cazuri când o cer motive de politică națională (colonizări, etc.)

Ca să se poată călca legea

Și-acum urmează un punct care anulează toată legea: proprietarul nominal de astăzi (care rămâne singur proprietar nominal toată viața) poate să facă schimburi de moșie, ca să câștige în locul terenurilor arabile și al pășunilor cari ar ajunge după legea a-

ceasta să se împartă în familie, păduri sau terenuri ce trebuie împădurite, cari după legea lui Gömbös rămân fidei-comisuri oricâtă le este înținderea.

Alte fidei-comisuri

Ca adaos la toate, proiectul de lege dă drept, pe sprânceană, să se înființeze fidei-comisuri noi. Adecă, după ce se vor fi împărțit eventual fidei-comisurile de astăzi între membrii familiei, vor fi declarate și moșiile acestor noi proprietari nominali moșii neînstrăinabile, pentru că nu cumva s'ajungă vreodată în mâna țărănimii.

Asta e legea lui Gömbös, pe care ziarul „Erdélyi Hírlap” al tripoterilor irevizionisti din Arad o numea astă vară reformă agrară mai socială decât reforma agrară a României.

Pentru că ziarele maghiare dela noi vor încerca de sigur să mbețe lumea cu afirmării că s'a sfârșit de acum în raiul hortist epoca latifundiilor, e bine să știe toată lumea ce e cu reforma aceasta.

Și, să se rețină: e vorba numai de latifundiile neînstrăinabile. De celelalte latifundii, cari sunt de cinci ori atâta, nu e pomeneală nici măcar sub forma aceasta înșelătoare.

Un refuz a lui Rothermere

Arătasem într'unul din numerele noastre trecute că ziarul budapestan „Uj Magyarország” a nregistrat ca pe-o știre ce circula în toată Budapesta, că politicianii maghiari l-au rugat pe Rothermere să asaneze o bancă budapestană, banca Halász, pentru că falimentul ei să nu aducă în discuția obștească învârtelile ce le-au făcut cu-această bancă evreiască oamenii regimului hortist, — dar Rothermere n'a voit să facă desnădăjduiților dela Budapesta acest serviciu. Urmarea a fost că banca a fost asanată din banii contribuabililor, lucru care s'a aflat apoi din desbaterile faimosului proces al fostului subsecretar de stat Dréhr, cunoscut de-ajuns cetitorilor noștri.

„Uj Magyaróság” din 23 crt. revine și cere să se facă lumină în chestia acestei bănci. Și spune: „Adevărul nu mai poate fi mai rău decât fantezia întierbântată, chiar dacă unii ar fi cerut lordului Rothermere... în scop revizionist, să asaneze banca Halász.”

Sâmbătă, 26 Oct.:

Mare Serată

a Asociației Ziaristilor și Publiciștilor Români din Arad,

în sala festivă a prefecturii județului. — Intrarea gratuită.

Din lume și din țară

Orașul Cranford din Middlesex și-a făcut o biserică în stil modern (ce ciudățenie o mai fi și asta?), și în loc să-i pună clopote, i-a pus pentru chemarea credincioșilor la slujbă o sirenă, ca sirenele dela fabrici.

În școlile din Anglia s'a introdus în anii din urmă predarea unora dintre materii prin filme, explicate de profesor după manuale anume. Acum s'a ținut la ministerul de instrucție o consfătuire pentru introducerea filmelor și la lecțiile de istorie.

Niște pescari cari voiau să ancoreze în insula Griend din Marea Nordică, au adus vestea că insula a dispărut cu totul, acoperită de valurile mării. Acum câteva veacuri insula Griend era mare și vestită: avusesse un oraș, fabrici, două mănăstiri, în sfârșit vieață foarte înaintată, dar de două secole încoace valurile mării au redus-o din ce în ce, până n'a mai rămas din ea decât o bucată de pământ nelocuită, vizitată numai de pescari. Acum apoi a dispărut de tot depe fața pământului.

La Montevideo, în America de miazăzi, un fabricant de ciocolată a implinit deunăzi anul de când mănâncă numai ciocolată. S'a apucat de-acest regim ca să le dovedească fabricanților adversari, cari l-au dat în judecată pentru concurență nelegiuită, că este adevărat ceea ce spunea în reclama pentru care l-au dat în judecată: că ciocolata sa conține toate vitaminele cunoscute. Trei notari publici, cari au stat tot anul lângă dânsul, i-au dat certificat oficial că n'a mâncat tot timpul altceva decât ciocolată.

La societatea de patologie comparată din Paris s'a făcut de către doctorul Jules Blier o comunicare interesantă: că a constatat că măcelarii nu se îmbolnăvesc de cancer extern, și că se poate tămădui cancerul extern punând pe rană carne crudă.

În țările federalizate din peninsula malaieză Malacca e vacant un tron, al statului Selangor, care-și are capitala în orașul Kuala-Limpuar și numără 150 de mii de cetățeni. Regele acestui stat, simțind acum că i se apropie sfârșitul, a anunțat guvernul britanic că-i rămâne tronul vacant și că trebuie căutat un urmaș, deoarece cei 12 fii ai săi nu voiesc să domnească. Pentruca să nu provoace rivalități daunătoare, i se cere Marelui Britanii să nu aleagă domnitor pe cineva dintre mai marii localnici, ci să trimită unul alb, însă nu de neam englezesc.

Un profesor dela o clinică din Paris, d-l Jules Aviot, a comunicat Asociației medicilor din Franța că a constatat că aburul piperului și ardeiului e un desinfecțant excelent, și că a făcut această constatare cu prilejul unei operații de apendicită, la care i-au lipsit desinfecțantele obișnuite.

Guvernul spaniol a dat o ordonanță prin care interzice pe tot cuprinsul țării cazinourile și celelalte localuri de jocuri de hazard.

Când o să se cuminească și-ai noștri?

Am arătat în numărul nostru trecut importanța ce o are pentru italieni cucerirea orașului Acsum: de-o parte, strategiceste, fără Acsum nu se poate stăpâni cu toată siguranța Adua, și se poate domina din Acsum, care e în capătul sud-vestic al podișului, valea ce duce la apa Takazze; de altă parte Acsum e pentru abisinieni orașul tradițiilor sfinte și mai cu seamă al comandamentului lor bisericesc, prin care poate fi influențată politiceste și lumea abisiniană care n'a ajuns sub stăpânirea italiană. Din motivele acestea, abisienii au rezistat în orașul sfânt cu-o vitejie ne mai pomenită, în lupte piept la piept ce au ținut două săptămâni zi și noapte, iar după ce l-au ocupat italienii, negusul a hotărât începerea unui război pe vieață și pe moarte pentru recucerirea lui.

Dăm acum alte câteva amănunte privitoare la acest oraș:

După tradiție, istoria Acsumului se ncepe cu regina Macheda din Saba, care s'a dus la Ierusalim să-l vadă pe Solomon. Macheda a avut cu Solomon un copil nelegiuit, pe Menelik, care a întemeiat dinastia abisiniană, cu reședința în Acsum.

Din vremurile acelea ar fi chivotul ce se poartă în procesiune în fiecare an, în Decembrie, pe străzile Acsumului. Chivotul ar fi fost furat din Ierusalim de un cocon de domn abisinian, și ar fi fost ținut ascuns în Egipt, ca să nu-l ia 'napoi evreii.

În epoca creștină, Acsumul a ajuns vestit încă din primele secole. Aici era centrul de unde niște călugări au convertit la creștinism Etiopia, prin secolul al 3-lea. În secolul al 16-lea Acsumul a ajuns pe mâna iezuiților, dela cari au rămas două dintre bisericile existente azi în Acsum: a Sionului și-a Sfintei Mării.

Un doctor american, Charles Mayo, a anunțat la congresul ținut săptămâna aceasta la Detroit al medicilor americani, că a descoperit un ser pentru vindecarea nebuliei, pe care l-a experimentat cu cel mai mare succes.

Se țin lanț invențiile și descoperirile menite să facă din războaiele viitoare războaie apocaliptice.

Acum câteva luni venise zvon că vestitul Marconi a descoperit niște raze ale morții, cu cari oprește avioanele și automobilele din mers și sămână moartea la depărtări uriașe. După o declarație dată acum de Marconi ziarelor, e vorba de unde ultra-scurte, pe cari le-a experimentat cu succes. A mai rămas numai să perfecționeze măsurile de asigurare. Un alt zvon, de-acum câteva

luni, vestise că armata engleză a ajuns și ea în posesia unor raze mortifere.

Tot atunci s'a vestit că un inginer danez, Ravn, a descoperit niște raze cu cari a izbutit să facă să explodeze un avion ce zbură la mare depărtare. Puterea razelor sale s'ar întinde până la 100 de kilometri.

Acum vine o știre că armata Statelor-Unite a experimentat deasemenea la manevrele de astă vară niște raze mortifere.

De altă parte se anunță că s'a arătat la aerodromul militar din Los Angeles un avion fără pereche, botezat, fiindcă e blindat, „ariciul zburător“. Avionul acesta poate zbură fără scoborire 4800 de km., cu înălțime de 384 km. pe ceas, și se apără în contra atacurilor de-o parte cu crusta blindată, de altă parte cu un depozit de oxigen care-i permite să se ridice în stratosferă și să-și bombardeze adversarii de-acolo.

Din Anglia, apoi, se anunță că armata britanică și-a făcut acum în urmă niște avioane militare înșelătoare, cari au înfățișarea exactă a avioanelor civile, dar cu o apăsare pe un buton se transformă în orice moment în avioane de luptă, ieșind la iveală țevile mitralierelor și bombele. Cabina pilotului se transformă deasemenea la o apăsare pe un buton în cabină blindată.

Medicul francez Jean Tibot a publicat zilele acestea o carte despre studiile ce le-a făcut cu privire la malarie. Autorul arată că sunt bolnavi de malarie în lumea întreagă peste 200 de milioane de oameni.

Guvernul chinezesc a dat poruncă să se nceapă la primăvară instrucția obligatorie pentru toți analfabeții din cuprinsul Chinei. Cu începere din Mai 1937, oricine va fi prins că nu știe scrie și ceti, va fi pedepsit. Controlul îl vor face sergenții de stradă și pandurii, oprind pe oricine pe stradă și punându-l să scrie și să citească. Vor fi deasemenea pedepsite întreprinderile cari nu-și vor declara autorităților analfabeții ce-i au în slujbă,

Două întreprinderi concurente din New-York au introdus în lumea feminină din America o modă nouă: a beretei à la Mussolini, purtată puțintel pe-o ureche, și a turbanului abisinian, sămănând înfructăva cu fesul turcesc.

Ministerul de justiție din Nicaragua a dat o dispoziție prin care permite femeilor chemate ca martori să nu-și spună vârsta cu glas tare. Dispoziția a fost dată din pricină că justiția din Nicaragua condamnase un număr mai mare de doamne la închisoare, pentrucă și-au declarat o vârstă neadevărată.

În republica Tagikistan de lângă Afganistan au fost în luna aceasta două cutremure de pământ, cari au șters depe fața pământului 12 sate.

Expediția australiană a lui Hides care a făcut cercetări în ținuturile locuite de papuași, a găsit acolo un neam de oameni albi despre cari lumea n'avea nicio cunoștință. Albi aceștia trăiesc la fel ca papuașii, în toată sălbăticie.

În anul 1940 se implinesc după legendă 2600 de ani de când există poporul japonez. Aniversarea va fi sărbătorită în Japonia printr'o expoziție mondială și printr'o olimpiadă, pentru cari se fac pregătiri depe-acuma.

Executarea lui Bruno Hauptmann, cel condamnat pentru răpirea copilului lui Lindberg, a fost fixată pe ziua de 16 Nov. Apărătorul său face ultimele sforțări pentru obținerea unei schimbări a pedepsei.

În Piemont se găsește o viță de vie care este probabil cea mai veche din lume. Ea a fost semnalată în cronică la 1673 și era în plin rod la această dată. Astăzi tulpina ei ore 1 m. 45 în circumferență, iar una dintre ramuri atinge 1 m. 10. Totalitatea ramurilor acoperă o suprafață de 100 metri pătrați. Această viță seculară produce în fiecare an între 200 și 500 kilograme de struguri, foarte apreciați în toată regiunea.

În 1913 s'au publicat în Rusia cărți în 29 de limbi iar în 1923, în 89. Astăzi apar cărți în 104 limbi. S'au editat 75 de milioane de cărți în limba ucraineană, 18 milioane în diferite limbi ale Transcaucaziei, 16 milioane în limbile Asiei Centrale și 11 milioane în dialectul Rusiei Albe. În 1934, 40% din lucrările editate tratau despre problema politice, economice și sociale.

Azi, 27 Oct., se sărbătorește în Italia a 14-a aniversare a marșului fascist asupra Romei.

Un polițist din Vancouver, John Vanoe, se laudă că a inventat un spectroscop cu care poate urmări pe făcătorii de rele după urma picioarelor. Punându-le urma sub spectroscop apar pe placă linii colorate, cari dispar când urma nu e cea adevărată, și reapar îndată ce ai ajuns din nou pe urma urmăritului.

Din America a venit săptămâna aceasta o știre zguduitoare: că a înebunit vestitul artist de cinematograf Malec (Buster Keaton) și a fost dus la ospiciu în cămeșă de forță. I-a venit nebunia din pricină unor necazuri financiare și familiare. Avea o datorie de peste 300 de mii de dolari, și toată averea nu-i era decât de 12 mii. În datoria aceasta se cu-

prindeau niște sume destul de însemnate ce trebuia să le tească fostei sale soții, de care fost despărțit de justiție cinci ani din vina lui.

În Turcia au fost date vate zilele trecute lojile francmasonice, averea li-a fost confiscată în folosul statului.

Se pare că cel mai mare mandat de deputat din Anglia a fost al lui Sir Henry Fielding, care a fost deputat în circumscripția Dunfries, Anglia. Bietul ex-parlamentar a cheltuit cu alegere 1130 de sterline, și a participat la trei ședințe ale Camerei Comitelor, deoarece a fost ales gerile parțiale din zilele de oară iar alaltăieri parlamentul trimis la plimbare, ca să se revină la mijlocul lui Noemvrie nouă.

La Bratislava s'a dat de curând o sentință care de sigur iesă din comun. A fost condamnată la o lună închisoare o tutungărie, Maria Eiger, pentrucă l-a mârșit pe agentul de urmărire ce să-i pună sechestru pe un bănuț de vânzător de sălă. Cazul s'a aflat, fiindcă agentul de urmărire s'a marșit și altă dată după aceea la vânzătoarea sa, și au ajuns astfel doi pe banca judecății.

Se anunță din Roma următoarele: Opinia publică italiană primită cu entuziasm știri că marchizul Marconi a plecat voluntar pe frontul abisinian, unde fizician va conduce acțiunile stațiune de telegrafie fără cablu și va pune în aplicare, pentru tîia oară, noua sa metodă de comunicare radiofonică. Marchizul Marconi a declarat că nici un alt stat decât Italia posedă vreodată cheia a acestor metode secrete.

În Anglia și în Austria a avut săptămâna aceasta zăpadă și un avion englez ce trecea de la Austria, a fost nevoit să aterizeze fiindcă i s'au îngrămadit pe străzi de ghiță de 10 centimetri.

Revista fascistă „Ottobrita“ ocupă de bogățiile din Abisinia și arată că în provincia Traucă au ajunsă pe jumătate în mână necunoscuților, se află însemnate zăcăni de fier și aramă.

Exploratorul Schackleton a plecat din Iulie 1934 în expediția sa în Antarctica. După săptămâna la Londra. Expediția a fost făcută pe cheltuieli de guvern și a fost însoțită de un profesor de la universității din Oxford.

La Leichester a ieșit acum din fabrică un ceas care e cel mai mare ce s'a pomenit până în lume. E făcut pe seama aerodromului african din New-Rand, și are înălțimea de peste o mie de metri, diametrul i-i de 10 metri, iar tarul de 5 metri. Are o putere electrică de 1000 de cai putere.

Noua aranjare datoriilor ungurești

O conversiune menită să vâre pe datornici în partidul guvernului

...mul Gombös, silit de pro-
...din ce în ce mai mari
...zării obștești și de valu-
...poziționiste ce-l zdruncină
...și vijelios de astă primăvară
...e, a dat la 12 crt. o ordo-
...pentru o nouă regulare a
...lor agricole.

O conversiune politicianistă

...onanța ministerială se re-
...umai la moșiile cu datorii
...mari decât de 15 ori venitul
...iugăr și mai mici decât de
...ori venitul unui iugăr
...ral, cari au fost scutite și
...ordonanța de acum doi ani
...ele sechestrări și vânzări la
...e. Precum a arătat deputa-
...Ștefan Sándor în ședința dela
...a parlamentului (vezi „Uj
...arság“ din 19 crt.), dintre
...0 de datornici agricoli, or-
...ta de-acum abia se referă
...de mii de inși, iar dintre
...ile de 828 de milioane de
... (circa 28 de miliarde de
...le acestor favorizați, se aran-
...abia 300 de milioane de
... (circa 10 miliarde de lei).
...„Magyarság“, de altă parte,
...în obiectiile ce le face or-
...ței în numărul din 13 Oct.

că erau de aranjat următoarele
datorii: 1150 milioane de pengő
datorii la bănci, 150 milioane de
pengő restante de datorii țără-
nești și 100 milioane de pengő
alte datorii (un pengő e cotat azi
cam cu 34 de lei), iar guvernul
vine și face separație, lichidând
numai partea de datorie care în-
trece de 40 de ori venitul cadas-
tral, și care face abia 24 la sută
din masa datornicilor agricoli,
adecă din 78 de mii de datornici
numai 20 de mii. „Se pune deci
întrebarea — spune ziarul citat
— ce se face cu acei agricultori
cari au fost lăsați pe dinafară?
Adecă ce va fi de liniștea și si-
guranța financiară a celor 76 la
sută de agricultori?”

„Ce va fi“ — o spune tot ziarul
„Magyarság“. Până acum a au
fost scutiți întrucâtva de execuții
prin ordonanța anterioară. Ince-
tând acum această scutință, se
vor începe execuțiile. Dar cum
ordonanța de-acum prevede că se
va putea da eventual prelungire
de scutință pe doi ani dela caz
la caz, va însemna că regularea
datoriilor va fi un nou prilej de
a guvernamentaliza pe cei cari
pân'acum nu s'au dat cu gu-
vernul.

Prevederile ordonanței

...ua ordonanță prevede că
...a ce înrece de 40 de ori
...ul cadastral, a datoriei mo-
...sub 1000 de iugăre, se li-
...ază în contul statului, prin
...ții date de stat creditorilor
...reina fondului asigurărilor
...le (OTI) și a fondului MABI.
...țiile mai mici ca de 40 de
...venitul cadastral ale moșiilor
...10 iugăre, cum și ale moși-
...mai mari al căror venit
...tal nu întrece suta de co-
...e aur, se transformă din da-
...cu scadență scurtă în dato-
...scadență lungă, plăfibile în
...e ani cu anuități de 4 1/2 la
... Fac excepție datoriile față
...tat, împrumuturile cu ipo-
...precum și acele datorii, cari
...au cuprinse în scutințele
...xecuție din ordonanța ante-
...ă.

...avea de satisfăcut obligațiile di-
...nainte de 31 August 1935 după
...prevederile ordonanței vechi, iar
...dela 1 Sept. crt. li se reduce ca-
...măta dela 4% la 3 1/2 %, iar din
...capital vor avea de plătit în loc
...de 1 procent o jumătate de pro-
...cent după venitul înmulțit cu 40
...al iugărului cadastral.

Camăta de 5 1/2% a celor cari
n'aveau (și prin urmare nu au
nici acum) scutire de execuții, se
reduce dela 5 1/2 la 5 la sută.

Moșiile cari au datorii mai
mari ca de 200 de ori venitul
cadastral, nu se bucură de favo-
rurile acestei ordonanțe și își
pierd dela 31 Oct. 1936 și scu-
tirea avută 'n baza ordonanței
vechi, dar dela caz la caz li se
poate prelungi scutirea de exe-
cuție cu încă un an.

Achitarea datoriilor ce trec în sarcina statului

Ordonanța prevede cu privire
la achitarea de cătră stat a cre-
ditorilor următoarele (în cazurile
arătate mai sus, când datoria în-
trece de 40 de ori venitul cadas-
tral, dar nu atinge multiplul
de 200 al venitului unui iugăr):

Statul plătește creditorilor în
contul cametelor și al rambursă-
rilor 3%. Lichidarea se face după
următoarea scară: se va achita
creditorilor toată partea de da-
torie egală cu multiplii 40—60
al venitului; din partea de dato-
rie egală cu multiplii 60—80 se
va achita 40%; din partea de da-
torie egală cu multiplii 80—100

20%; din partea egală cu mul-
tiplii 100—200 10 la sută. •La
moșiile dela 10 la 20 de iugăre
acum e aceasta: după datoria
corăspunzătoare multiplilor 60—80
al venitului 60%; după cea co-
răspunzătoare multiplilor 80—100
40%; iar după cea corăspunzătoare
multiplilor 100—200 20%.

Creditorul poate refuza aceste
lichidări dacă creanța provine din
restanță a prețului de cumpărare
a unui imobil, sau dacă creanța
se bazează pe un raport de drept
familiar sau succesoral. În ase-
menea cazuri justiția fixează mo-
dalitățile de plată, putând să re-
ducă corăspunzător suma dato-
rată, sau chiar să dispună ca da-
tornicul să-și poată achita datoria
prin cedarea unei părți din
imobil.

Explicațiile ministrului de finanțe

În urma criticilor aspre ce i
s'au adus ordonanței în Camera
deputaților și în comisia de 33 a
parlamentului (numită pe vremea
crizei din 1931 pentru că dea
guvernului acoperire financiară
exceptională), ministrul de finanțe
a dat ziarelor unele lămuriri, din
cari reținem următoarele:

Datornicii cu moșii până la 10
iugăre, a căror datorie este de
40 de ori cât venitul unui iugăr,
vor plăti anual 180 de pengő,
ceea ce este egal cu 10 chintale
și jumătate de grâu.

Datornicilor cari n'au avut scu-
tiri în baza ordonanței anterioare,
nu li s'au dat păsuiri și înlesniri,
pentru că s'ar fi distrus prin acea-
sta creditul.

Ordonanța de acum se referă
la 78 de mii de datornici, cari
erau scutiți de execuții și în
baza ordonanței vechi. Se dau
înlesniri moșiilor cu mai puțin
de 1000 de iugăre. Moșii îndato-
rate mai mari de 1600 de iu-
găre sunt vreo 160, reprezentând
un total de 480.000 iugăre. Da-
toriile acestora se vor lua în con-
siderație individual.

Conversiunea (lichidarea) părții
de datorie care întrece venitul de
40 de ori al unui iugăr) se re-
feră la 55 de mii de moșii cari
aveau și până acum scutire de
execuție. Pentru acoperirea ei tre-
buesc obligații de 80 de milioane
de pengő, ce se vor da în contul
Casei de asigurări sociale și a
Casei MABI.

Dupăcum anunță „Ma-
gyarság“ în critica pome-
nită mai sus ce-o face în
numărul dela 13 Oct. ordo-
nanței ministeriale, ministrul
de finanțe Fabinyi a decla-
rat că va aduce în curând
o lege, prin care se va da
putință datornicilor să-și a-
chite datoria cedând credi-
torilor o parte din imobil
egală cu datoria ce-o au.

Expoziția revizionistă dela Budapesta

Muzeul parlamentului maghiar
a organizat sub conducerea isto-
ricului Homan Balint, ministrul
cultelor și instrucției publice, o
expoziție a istoriei politice a ul-
timilor 20 de ani.

Se arată la expoziție placarde,
tipărituri și alte documente din
timpul războiului, de ale unguri-
lor și de ale celorlalți beligeranți,
apoi documente referitoare la
comunismul unguresc, la reacția

albă a lui Horthy, la epoca lui
Bethlen, la cele două 'ntoarceri
în țară ale fostului rege Carol, la
epoca lui Gömbös și la acțiunea
revizionistă.

Sala specială închinată acțiunii
revizioniste e 'mprejumiată cu un
lanț pe care-l taie sabia „dreptă-
ții“. Se expun în această sală
tipăriturile propagandei revizio-
niste și alte asemenea lucruri.
(Cf. „Pesti Hirlap“ din 19. X.)

Lucruri despre cari nu se vorbește în presa maghiară dela noi

Tribunalul budapestan, precum
arată „Uj Magyaraság“ din 17
Octomvrie, a lansat mandat de
arestare în contra fostului jude-
cător de tribunal dr. Ștefan Nagy,
pentru opt crime de înșelăciune.
Acuzatul a dispărut dela vechiul
domiciliu. Ce fel de înșelăciuni
a comis, și în ce vreme (adecă
dacă le-a făptuit pe vremea când
era judecător sau numai după-
 aceea), nu ni se spune.

„Magyarság“ din 18 crt. anunță
că secretarul pentru provincie al
partidului lui Gömbös, vestitul
Köllő Gábor, care dă de doi ani
de zile într'una de lucru tribuna-
lelor ungurești, a fost condamnat
de tribunalul din Budapesta la 6
luni temniță pentru furt și pen-
tru înșelăciune.

În afară de crimele pentru cari
a fost condamnat acum, Köllő e
urmărit pentru o serie întregă
de alte înșelăciuni. Și deși are
mereu procese de-acestea de doi
ani încoace, partidul nu l-a con-
cediat încă.

La Eger, dupăcum anunță în
aceiași număr ziarul „Magyarság“,

a fost condamnat la 8 luni în-
chisoare un consilier municipal
din partidul lui Gömbös, pen-
trucă a depus jurământ fals și a
falsificat acte publice.

Încă unul care aiurează

A devenit obicei sub regimul
guvernului Gömbös, ca primarii
generali ai Budapestei să facă
la instalare declarații iredentiste.

Noul primar general al capi-
talei ungurești, Carol Szendy, a
ținut să nu rămână mai prejos
decât înaintașul său Huszár, care
visase să se refacă Ungaria-
Mare sub primariatul său, și a
spus și el la instalarea dela sfâr-
șitul lunii trecute:

„Un înaintaș al meu a spus
că vrea să fie primarul sărăcimii.
Eu aș vrea să fiu, și sper că voi
și fi, primarul capitalei bogate,
înstărite, dătătoare de trai pe
seama fiecărui cetățean, a Un-
gariei-Mari.“ (Cf. „Pesti Napló“,
26. IX.)

NEP

Se știe că partidul lui Gömbös
se întitulează în chip iredentist
„partidul unității naționale“. Pe
ungurește, inițialele acestor cu-
vinte sunt NEP. Așa îi zice toată
lumea din Ungaria partidului lui
Gömbös: NEP, fiindcă, cu diho-
nia ce domnește de astă primă-
vară încoace în lumea politică
maghiară și cu ura ce e 'n con-
tra partidului guvernamental la
lumea de jos, e de-a dreptul ri-
dicol să i se zică pe numele în-
treg, numindu-l partid al unității
naționale.

„Magyarság“ din 18 crt. în-
chină numelui acestuia prescurtat
al partidului puterii câteva rân-
duri foarte tăioase, ca răspuns
unui nedumerit, care se întreabă
de ce și-a botezat Gömbös ta-
băra cu-aceiași nume cu care și-a
botezat Lenin vestitul său plan
de comunizare a lumii.

„Asemănarea — spune gazeta
budapestană — există din nefe-
ricire într'adevăr. E lucru nenor-
ocit că în vieța noastră politică

sunt o mulțime de inși cu roluri
mari, cari s'au rătăcit în politică
fiindcă în alte cariere au rămas
oameni de jumătate, și 'n igno-
ranța și 'n uriașa lor desorien-
tare politică copiază inconștient
mostre străine al căror prim izvor
este Moscova.“

Se referă rândurile acestea la
fostul căpitan Gömbös, cel făcut
după demobilizare de-adreptul
general și acum a 'n urmă vice-
mareșal?

O nouă demonstrație iredentistă

Aseară, 26 Octomvrie,
a fost la Budapesta o nouă
manifestație iredentistă,
prilejuită de serata scrii-
torilor „din ținuturile ocu-
pate“: din Ardeal, din Slo-
vacia și din Voivodina iu-
goslavă.

Vom reveni.

Războiul din Abisinia

— Pe fronturi pregătiri continue, dar altceva nimic deosebit. In Europa semne de pace între Anglia și Italia —

De altăieri săptămâna, când ostile italiene dela granița dintre Eritreea, Somalia și Abisinia (măsurile de 4000 de metri Mosa Ali) au fost împinse de abisineni până la granița Eritreei, nu s'a mai întâmplat pe frontul răsaritean nimic.

Pe frontul nordic (Acsum-Adua-Adigrat) italienii s'au scoborit acum săptămâna până nu departe de Makale, dar ofensivă n'a mai fost nici în această parte. Știrea că italienii ar fi ocupat Joi săptămâna orașul Makale nu s'a dovedit adevărată. Aviația depe frontul acesta și-a continuat raidurile în Abisinia, ajutând până la lacul Tana, dar fără să mai facă ravagii.

Abia la extrema dreaptă a acestui front, în vecinătățile Eritreei apusene și Somalului egiptean, a fost o ciocnire de mari proporții, dar și aceasta necăutată de itaneni. În partea aceasta nord-vestică a Abisniei e o ostre zisă „legiunea morții”, a rasului Aielu, care dupăcum se știe a năvălit într'un rând în Eritreea. Oastea lui Aielu s'a ciocnit cu italienii împotriva poruncii comandantului ei, și a fost decimată de mitralierele italiene. Aielu însuși a fost rănit grav. Rasul Kassa care comanda trupele de rezervă dela Makale și de din jos de apa Takazze, acoperind pe rasul Seium, a trimis „legiunii morții” ajutoare.

Altminiteri abisinenii au continuat toată săptămâna concentrările pe frontul acesta, în vreme ce italienii au organizat provincia ocupată (Tigre și Agame), poruncind indigenilor să facă act de supunere, și răspătându-i prin destituirea sclăviei, prin îngrijiri medicale, prin ajutoare alimentare și prin alte o mulțime de acte de civilizație cari au făcut mare impresie.

Abisinenii, în schimb, au răspuns la aceste acte de supunere distrugând satele celor ce s'au supus italienilor și confiscând averile lui ras Gugsu, ginerele trădător al negusului care a părăsit frontul dela Makale trecând la italieni.

Ofensiva italiană depe frontul sudic

Pe frontul de miazăzi, deși a plouat mereu ca din ol, italienii au dat o ofensivă reușită în regiunea cu izvoare unde se îmbină cele două ape importante: Webe-Sibeli și Tafa, întâia ducând spre miazănoapte—apus iar a doua spre miazănoapte-răsărit, cu direcția spre importantul centru abisimian Harar. Regiunea ocupată e socotită de mare însemnătate strategică, din pricină că stăpânește punctul de plecare al celor două drumuri, spre Harar și spre Addis-Abeba. Italianii au cucerit odată cu această îmbucătură a apelor două orașe și numeroase izvoare, de altfel otrăvite de abisineni înainte de a le lăsa italienilor.

Concentrările de trupe din Abisinia

Negusul s'a folosit de pauza italiană dela nord ca să facă concentrări în spatele ambelor fronturi: și la miazănoapte și la miazăzi. Garda împărătească a fost și ea trimisă pe front, spre groaza europenilor din Addis-Abeba, cari se văd astfel fără apărare, la discreția trupelor în

mare parte sălbatică ce stăpânesc împrejuririle capitalei.

Concentrările cele mai mari se fac în partea de miazăzi, în regiunile apelor Webe-Sibeli și Tafa, iar la miazănoapte pe apa Takazze și pe cursul interior al acesteia, unde operează rasul Aielu.

Vin zvonuri că abisinenii au primit în ultima vreme numeroase arme și muniții engleze, între altele mitraliere și puști cu gloanțe dum-dum. Faimosul

Rickett, căruia i s'a dat de către negus în ajutorul războiului concesia exploatarea subsolului, a trimis în contul acestei concesii un prim transport de muniții dela uzinele engleze Armstrong-Vickers, cari au și sosit în portul Jibuti din Somalia franceză. Negusul a căpătat din America un avion modern, cu care a refuzat însă să facă zboruri, preferind să zboare cu unul vechi ce-l avea, cu care a făcut raiduri asupra logărelor abisimene.

Semne de pace

— Anglia începe să se înțeleagă cu Italia —

Tratativele prim-ministrului francez Laval pentru împăcarea Italiei cu Anglia au avut săptămâna aceasta un rezultat mare: Ambasadorul dela Roma a det d-lui Mussolini asigurări că Anglia vrea pace cu Italia, apoi ministrul de externe al Angliei, Hoare, a ținut în Camera comunelor un discurs în același

sens, iar știrile acestea au fost repetate a doua zi în parlament și de prim-ministrul englezese Baldwin.

„Daily Telegraph”, a anunțat însă că Italia nu va putea face pace, deoarece cuceririle de până acum din Abisinia nu o compensează pentru uriașele cheltăieli ce le-a avut cu

războiul din Abisinia.

Adevărul e că nu va putea pune pace și din alte două motive: de-o parte, fiindcă Abisinia încearcă o împotrivire disperată, văzând că o așteaptă acum depe partea Angliei o soartă ca a Poloniei: depe vremea; iar de altă parte pentru că până la 3 Decembrie Anglia nu se va mai putea ocupa de Abisinia în chipul de până aci, deoarece până atunci nu mai are parlament, și urmează să treacă printr'o epocă de frământări electorale cari se anunță destul de aprige. Italia se va putea folosi de această complicație internă din Anglia ca să înainteze în Abisinia, iar Anglia — dacă de fapt voiește pacea — nu se va amesteca decât negustorește, lăsând-o pe Italia să-și sporească cuceririle în măsura ca să poată apoi începe tratative de pace.

Soartea războiului și-a Abisniei, dacă alte complicații nu se vor ivi, se pare deci că-i hotărâtă.

Cum se fac alegerile în Ungaria

Precum am arătat și în numărul nostru trecut, justiția administrativă din Budapesta continuă judecarea contestațiilor ce s'au făcut în contra alegerilor de astă primăvară ale generalului Gömbös.

Acum e în desbatere alegerea dela Totkomios, unde candidatul guvernământului Lányi Márton a fost ales fără contracandidat, din pricină că adversarii săi n'au putut aduna convenitele recomandări (10 la sută din totalul alegătorilor din circumscripție), necesare ca să i se primească cuiva candidatura.

La desbaterea contestației — precum arată „Uj Magyarország” din 22 Oct. — avocatul contestatorilor a arătat că Lányi a prezintat 12832 de recomandări, în vreme ce circumscripția n'are decât 12302 alegători.

E în toi acum campania electorală pentru alegerile parțiale din Dobrișin și din Budapesta de miazăzi, unde dupăcum se știe judecătoria administrativă a anulat în luna trecută alegerile de astă primăvară, deoarece s'a constatat că „recomandările” prezintate de candidații aleși au fost în bună parte false.

Firește, condamnarea aceasta a sistemului electoral din Ungaria nu înseamnă ca falsificările să nu se repete și în alegerile parțiale.

„Magyar Hirlap” din 20 Oct. anunță astfel că s'au depeș la Dobrișin la comisia electorală 59.847 de recomandări, în vreme ce numărul total al alegătorilor din circumscripție este de 40.650.

Aceasta nu înseamnă însă că s'au luat recomandări și dela oa-

meni cari nu au drept de vot. Înseamnă numai că unii alegători și-au vândut iscălitura de recomandare la 2—3—4 de odată (se știe, anume, că se face un târg

ne mai pomenit cu-aceste iscălituri), — și mai ales înseamnă că adunătorii de iscălituri au falsificat nume de alegători pe cari nu-i aveau, căci se știe că în Budapesta sudică pentru aceasta se anulaseră alegerile: pentru că adunătorii de iscălituri au falsificat cu mâna lor zeci și zeci de mii de iscălituri.

A voit contele Bethlen să vândă colțul dintre Tisa și Murăș României?

Am arătat cândva, anul trecut, că un fost comisar ge poliție, secretarul general al Ligii habsburgiste Andrei Dayka, a fost condamnat la 4 luni închisoare pentru că a publicat acum câțiva ani o broșură în contra prim-ministrului de atunci Ștefan Bethlen, acuzându-l că umbla să vândă Ungaria României (în legătură cu audiența ce a avut-o la Suvranul nostru la Timișoara), și că a mai voit și altă dată să facă

lucrul acesta, când a oferit românilor (înainte de era hortistă) colțul Tisa-Murăș cu Seghedinul. Condamnatul a făcut apel.

Curtea de apel i-a judecat procesul săptămâna trecută, și după cum anunță „Magyar Hirlap” din 20 Oct. crt., luând în considerație că osânditul e tată a 4 copii și că a publicat broșura din patimă politică, i-a redus pedeapsa la 2 luni închisoare. Dajka a făcut recurs.

Episcopul Makkai prezidează o demonstrație la Budapesta

La 31 Oct. și 1 Nov. se țin la Budapesta o mare adunare bisericească protestantă, cu prilejul aniversării lui Luther.

Guvernul a decretat pentru aceste zile repaos duminical în toată țara. Gazetele au fost oprite să apară din după-miază

zilei de 31 Oct. până la 2 Noembrie.

Cuvântarea de deschidere va rosti-o la congres — de sigur că nu fără tălc — episcopul protestant al Clujului, Alexandru Makkai, al cărui băiat Ioan Makkai e deputat la Budapesta.

Toți cari aveți drum pela Cluj, nu uitați să vizitați expoziția Ligii Antirevizioniste din sala de expoziții a Bibliotecii Universității.

SPICUIRI

Sub titlul: „Românii deal doresc să revină stăpâni maghiară”, a apărut în gazeta dapestană „Magyarság” din crt. următoarea blestemă:

„Ni se anunță din Bucureș

Renumitul publicist român zar Petrescu, unul dintre spicuiștii cei mai eminenți ai țării unii ardeleni, a publicat în numărul din urmă al „Curenților” un articol de fond intitulat „antirevizionism”. Constată în colul său de fond că situația mânărilor în Ardeal e cu totul nesigură, că adeseori auzi că aceasta, că a fost mai situația românilor pe timpul nărniei austro-ungare decât momentul acesta. În Ardeal mânări și-au pierdut orice drept față de guvernele din țară. Să vedem situația în Ardealene. Abia este în bancă viabilă. De aceea s'au acolo că românii din Ardeal să revină vechiul regim în loc să aștepte ajutor de la curenți, îl așteaptă dela Budapesta. La sfârșitul articolului se trece propune ca mișcarea revizionistă să nu fie făcută vorbe ci prin ajutorarea nimii din Ardeal.”

Recitiți această blestemă confrunțați-o cu ce a scris zar Petrescu. Incepând de la mele autorului, totul e fals și durile acestea satanice ale budapestane.

I s'a întâmplat d-lui Cezarescu ceea ce i s'a întâmplat unăzi scrisorii reproduce din „Universul” din Ion Giurgiu care se arată că negușul s'a născut în România. Corecturii din București al „Magyarság” a falsificat scrierile Teodosie (în loc de Teodosie) fost din neamul Ghiculeștilor, dar, însă, corecturii de la „Magyarság” a falsificat din ție și din necunașterea de limbii românești. Al lui „Magyarság” însă a falsificat din Instigatorul acesta nu e tăia sa instigație de felul Totuși e roierat la Bucureș poate se lăfăiește și astăzi unele ministere, cum se lăfăiește vremea național-țărăniștilor și denția consiliului.

Excrocul Németh István Senteș a avut iarăși Marș proces. I l-a intentat un ciumele Iosif Arnoczky, care blă acum să se sfințească maghiar ortodox” în Bucureș fiindcă excrocul a spus el unui comisar de poliție membru al unei societăți bești iredentiste din Șurii Németh a declarat la justiciu nu s'a referit la reclamant preotul sârbesc Ștefan Gyvits din Seghedin. Avocatul Arnoczky a cerut audierea misarului de poliție, dar i-a refuzat cererea, și l-a pe Németh din lipsă de (Cf. „Magyarság” din 23 Oct.) Despre Arnoczky acesta mai auzi de altminteri. E nat să fie foarte în curând maghiar al ortodocșilor din țes, în locul ereticului Németh, precum se știe, i s'a parohia.